

دهم

تاریخ ایران و جهان باستان

(رشته ادبیات و علوم انسانی)

از مجموعه مرشد

بهروز یحیی

زیر نظر اصغر حجازیان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

دانش‌آموزان گرامی

ورود شما را به دوره متوسطه تبریک می‌گوییم. این دوره، شما را برای زندگی و کار در جامعه و تحصیل در دوره‌های بالاتر آماده می‌کند. اگر بگوییم آینده شغلی بستگی به موفقیت تحصیلی شما در این دوره سه ساله دارد، اغراق نکرده‌ایم. شما برای موفقیت در این دوره باید تلاش کنید و از مشاوران و معلمان و کتاب‌های مناسب برخوردار شوید.

ما در انتشارات مبتکران، بسیار خرسندیم که کتاب‌های پایش را در اختیار شما قرار می‌دهیم. این کتاب‌ها که از مجموعه کتاب‌های «مرشد» به حساب می‌آیند، موفقیت تحصیلی شما را تضمین می‌کنند. این مجموعه، برای دانش‌آموزانی به رشته‌ی تحریر درآمده است که مایلند در بهترین رشته‌ها و دانشگاه‌های به نام کشور تحصیل کنند. کتاب «تاریخ ایران و جهان باستان دهم پایش» شما را برای شرکت در امتحانات و آزمون‌های ورودی دانشگاه‌ها آماده می‌کند.

مؤلفان مجموعه پایش پس از ارائه درسنامه، بانک سؤال کاملی را در اختیار شما قرار می‌دهد که شامل پرسش‌های چهارگزینه‌ای کنکور و پرسش‌های تألیفی است. این پرسش‌ها بر اساس فصل‌ها و بخش‌های کتاب درسی طبقه‌بندی شده‌اند.

مطالعه پاسخ‌نامه تشریحی همراه با نکته‌های کلیدی و آموزنده، موفقیت شما را تسهیل خواهد کرد. در پایان وظیفه‌ی خود می‌دانیم از مؤلف محترم این کتاب، آقای بهروز یحیی، ناظر علمی مجموعه آقای اصغر حجازیان و دبیر محترم مجموعه، تشکر کنیم.

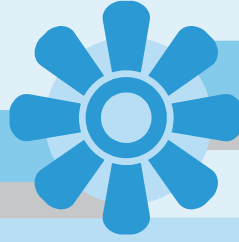
همچنین از خانم سیما صمدی که زحمت حروف‌چینی و صفحه‌آرایی کتاب را بر عهده داشتند و خانم بهاره خدای (گرافیک) بسیار ممنونیم و برای همه‌ی این عزیزان آرزوی موفقیت می‌کنیم.

انتشارات مبتکران

صفحه	عنوان
۷	درس ۱: تاریخ و تاریخ‌نگاری
۱۵	درس ۲: تاریخ؛ زمان و مکان
۲۲	درس ۳: باستان‌شناسی؛ در جست‌وجوی میراث فرهنگی
۳۸	آزمون دوره‌ای ۱
۴۱	درس ۵: هند و چین
۴۸	درس ۶: یونان و روم
۶۱	درس ۸: سپیده‌دم تمدن ایرانی
۶۶	آزمون دوره‌ای ۲
۶۹	آزمون جامع ترم اول
۷۲	درس ۹: ورود آریایی‌ها تا پایان هخامنشیان
۸۰	درس ۱۰: اشکانیان و ساسانیان
۹۱	درس ۱۱: آیین‌های کشورداری
۱۰۱	درس ۱۲: جامعه و خانواده
۱۰۶	آزمون دوره‌ای ۳
۱۰۹	درس ۱۳: اقتصاد و معیشت
۱۱۵	درس ۱۴: دین و اعتقادات
۱۲۱	درس ۱۵: زبان و آموزش
۱۲۶	درس ۱۶: هنر و معماری
۱۳۴	آزمون دوره‌ای ۴
۱۳۷	آزمون جامع ترم دوم
۱۴۰	آزمون جامع (۱)
۱۴۳	آزمون جامع (۲)
۱۴۶	آزمون جامع (۳)

تاریخ و تاریخ نگاری

- تاریخ و تاریخ نگاری
- تاریخ چیست؟
    - تعاریف تاریخ
    - ویژگی‌های رویدادهای تاریخی
  - تاریخ نگاری و روش پژوهش در تاریخ
    - پیشینه تاریخ نگاری
    - مراحل پژوهش در تاریخ
  - منابع پژوهش علمی در تاریخ
    - منابع دست اول یا اصلی
    - منابع دست دوم یا فرعی
  - فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ
    - الف- منبع شناخت و تفکر
    - ب- بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده
    - پ- تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی

- معانی مختلف تاریخ
- ۱- منظور مجموعه حوادث و رویدادهایی است که یک فرد یا یک جامعه از سر گذرانده است مانند تاریخ ایران
  - ۲- منظور علم و روش‌های علمی است که به وسیله آن رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می‌شوند مانند تاریخ روابط اقتصادی ایران و هند در دوران اشکانیان
  - ۳- منظور تعیین روز و ماه و سال است (تقویم سالانه)

- ویژگی‌های رویدادهای تاریخی
- الف) دور از دسترس بودن و عدم امکان مطالعه به طور مستقیم
  - ب) تکرار ناپذیر بودن و غیرقابل تجربه بودن
  - پ) مجزا و مستقل نبودن و داشتن رابطه علت و معلولی با یکدیگر

- تعریف تاریخ: علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند.
- هدف علم تاریخ: شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی گذشته اعم از جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی و ...

- تاریخ نگاری و روش پژوهش در تاریخ
- پیشینه تاریخ نگاری
- مربوط به ۵ هزار سال پیش که قدیمی‌ترین آن سنگ‌نوشته ای به خط کهن مصری است
  - خدای نامک مربوط به دوران ساسانیان
  - تاریخ نگاری در مفهوم کامل به قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان و به هرودت برمی‌گردد که «پدر تاریخ» لقب گرفت.
- ویژگی‌های تاریخ نگاری نوین
- ۱- پرداختن به همه‌ی ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری
  - ۲- بررسی علت‌ها و نتایج و آثار گوناگون حوادث

- مراحل پژوهش در تاریخ
- ۱- انتخاب موضوع: معیار انتخاب موضوع
    - تازه بودن
    - تکراری نبودن
    - داشتن اثر و فایده
    - داشتن منابع و اطلاعات کافی
  - ۲- تدوین پرسش های تحقیق: هدف پژوهش را مشخص می کند و مانع از بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می شوند.
  - ۳- شناسایی منابع (به همراه میزان اعتبار، دقت و صحت و اصالت)
  - ۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات
  - ۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات
  - ۶- گزارش یافته های پژوهش

- منابع پژوهش علمی در تاریخ
- الف) منابع دست اول (اصلی): آثاری که در زمان وقوع حادثه یا نزدیک ترین زمان به وقوع آن نوشته شده باشند. آثار باستانی و تاریخی نیز جزء این منابع هستند.
  - ب) منابع دست دوم (فرعی): منابعی که مدت ها پس از وقوع رویدادها و با استفاده از منابع دست اول پدید آمده اند.

- فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ
- الف) منبع شناخت و تفکر
  - ب) بهره گیری از گذشته برای حال و آینده
  - پ) تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۱

- ۱- واژه تاریخ دارای معانی مختلفی است به جز ..... .
- ۱) مجموعه حوادث و رویدادهایی که یک فرد یا یک جامعه از سر گذرانده است.
  - ۲) علم و روش‌های علمی که به وسیله آن، رویدادهای گذشته بر اساس شواهد و مدارک مطالعه و تحلیل می‌شوند.
  - ۳) مطالعه تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری است.
  - ۴) تعیین روز و ماه و سال است یعنی همان تقویم سالانه
- ۲- موارد زیر همگی از ویژگی‌های رویدادهای تاریخی هستند به جز ..... .
- ۱) قابل مشاهده نبودن
  - ۲) تکرار ناپذیر بودن
  - ۳) مجزا و مستقل نبودن
  - ۴) عدم رابطه علت و معلولی با یکدیگر
- ۳- کدام گزینه بیانگر هدف علم تاریخ است؟
- ۱) شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته
  - ۲) تعیین زمان وقوع رویدادها
  - ۳) تحلیل رویدادهای گذشته با توجه به روش‌های علمی
  - ۴) مجموعه حوادث و رویدادهای گذشته
- ۴- قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده و بیش از ..... سال قدمت دارد و مربوط به تمدن ..... می‌باشد.
- ۱) ۵ هزار- مصر
  - ۲) ۵ هزار- میان‌رودان
  - ۳) ۴ هزار- مصر
  - ۴) ۴ هزار- میان‌رودان
- ۵- سنگ پالمو که مربوط به پادشاهی کهن مصر است، در موزه کدام کشور نگهداری می‌شود؟
- ۱) انگلستان
  - ۲) ایتالیا
  - ۳) آلمان
  - ۴) فرانسه
- ۶- خدای نامه‌ها سالنامه‌های دولتی مربوط به کدام سلسله باستانی در ایران است؟
- ۱) ماد
  - ۲) هخامنشیان
  - ۳) اشکانیان
  - ۴) ساسانیان
- ۷- تاریخ نگاری به مفهوم کامل از چه زمانی و در کدام کشور و با ظهور کدام مورخ آغاز شد؟
- ۱) قرن پنجم پیش از میلاد- یونان باستان- هومر
  - ۲) قرن پنجم پیش از میلاد- یونان باستان- هرودت
  - ۳) قرن سوم پیش از میلاد- روم باستان- هومر
  - ۴) قرن سوم پیش از میلاد- روم باستان- هرودت
- ۸- بخش عمده کتاب تاریخ هرودت به چه مسأله‌ای اختصاص دارد؟
- ۱) شرح جنگ‌های یونان و ایران
  - ۲) معرفی خدیان اساطیری یونان
  - ۳) شرح تاریخ یونان باستان
  - ۴) شرح جنگ‌های یونان با همسایگانش
- ۹- برخی از پژوهشگران معتقدند که رواج و رونق چه علمی، تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است؟
- ۱) فلسفه و هنر
  - ۲) فلسفه و جغرافیا
  - ۳) ادبیات و فلسفه
  - ۴) ادبیات و جغرافیا
- ۱۰- همه موارد زیر مربوط به علم تاریخ تا قرن نوزدهم می‌باشد به جز ..... .
- ۱) تنظیم، ثبت و نگارش وقایع
  - ۲) بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی
  - ۳) بیان حوادث سیاسی و نظامی
  - ۴) بیان شرح حال فرمانروایان

۱۱- چه رویدادی منجر به تحول در علم تاریخ گردید و شیوهی نوینی در تاریخ نگاری به وجود آورد؟

(۱) انقلاب صنعتی (۲) وقوع دو جنگ جهانی (۳) جنگ‌های صلیبی (۴) رنسانس

۱۲- تاریخ‌نویسی نوین دارای دو ویژگی می‌باشد که آن را از تاریخ‌نگاری قبلی متمایز می‌سازد، آن دو ویژگی کدام است؟

- (۱) توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان- بررسی همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع گذشته
 (۲) بررسی همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع گذشته- بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها و نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی
 (۳) توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان- ثبت و نقل رویدادهای گذشته
 (۴) ثبت و نقل رویدادهای گذشته- بررسی و تجزیه و تحلیل زمینه‌ها، علت‌ها و نتایج و آثار گوناگون حوادث تاریخی

۱۳- در پژوهش‌های علمی تاریخی از یافته‌های کدام علوم استفاده می‌شود؟

- الف- باستان‌شناسی و جامعه‌شناسی   ب- فلسفه و جغرافیا
 ج- اقتصاد و علوم سیاسی   د- زبان‌شناسی و گاه‌شماری
 (۱) الف و ب و ج   (۲) ب و ج و د   (۳) ب و ج و الف   (۴) الف و ب و د

۱۴- مرحله اول و سوم پژوهش تاریخ کدام است؟

- (۱) انتخاب موضوع- تدوین پرسش‌های تحقیق   (۲) تدوین پرسش‌های تحقیق- شناسایی منابع
 (۳) شناسایی منابع- انتخاب موضوع   (۴) گردآوری و تنظیم اطلاعات- شناسایی منابع

۱۵- کدام گزینه از معیارهای انتخاب موضوع نمی‌باشد؟

- (۱) تازه بودن موضوع تحقیق   (۲) تکراری نبودن موضوع تحقیق
 (۳) دارای اثر و فایده بودن موضوع تحقیق   (۴) معتبر بودن منابع تحقیق

۱۶- همه موارد زیر در ارتباط با تدوین پرسش‌های تحقیق درست می‌باشد به جز.....

- (۱) پرسش‌ها هدف پژوهش را مشخص می‌کنند.
 (۲) برای پرسش‌ها باید منابع و اطلاعات کافی موجود باشد.
 (۳) پرسش‌ها مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شوند.
 (۴) پرسش‌ها اغلب درباره زمینه‌ها، علت‌ها، آثار و نتایج رویدادهاست.

۱۷- در مرحله شناسایی منابع، پژوهشگر پس از شناسایی منابع و اسناد تحقیق باید چه مسئله‌ای را ارزیابی کند؟

- (۱) میزان اعتبار، دقت و صحت اسناد و منابع   (۲) فراوانی منابع و اطلاعات
 (۳) جدید و تازه بودن اسناد و منابع   (۴) تکراری نبودن اسناد و منابع

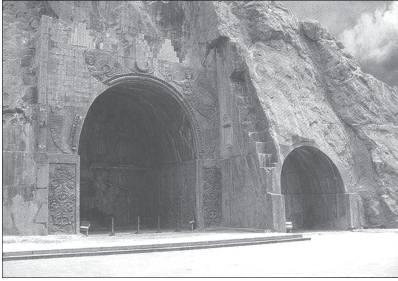
۱۸- در چندمین مرحله کار پژوهش تاریخ، کار مورخ شبیه کارآگاهان پلیس می‌باشد؟

- (۱) دوم   (۲) سوم   (۳) پنجم   (۴) ششم

۱۹- سکه نشان داده شده در شکل روبه‌رو مربوط به کدام دوران است؟

- (۱) ماد   (۲) هخامنشی
 (۳) اشکانی   (۴) ساسانی

۲۰- شکل نشان داده شده مربوط به کدام اثر تاریخی است؟

- ۱) طاق بستان
- ۲) کاخ اردشیر ساسانی
- ۳) نقش رجب در فارس
- ۴) نقش رستم

۲۱- منابع پژوهش تاریخی بر چه اساسی به دو دسته منابع اصلی و منابع فرعی تقسیم می‌شوند و سکه‌ها جزء کدام دسته از

منابع به شمار می‌روند؟

- ۱) اهمیت و اعتبار- منابع اصلی
- ۲) اهمیت و اعتبار- منابع فرعی
- ۳) تازگی و دقت- منابع اصلی
- ۴) تازگی و دقت- منابع فرعی

۲۲- همه موارد زیر از فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ می‌باشد به جز .....

- ۱) منبع شناخت و تفکر
- ۲) بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده
- ۳) تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی
- ۴) آگاهی از چگونگی شکل‌گیری کشورها

۲۳- به گفته شهید مطهری «از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله ..... صورت می‌گیرد.

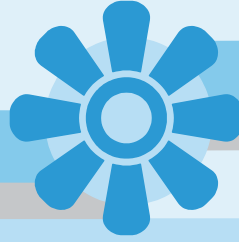
- ۱) اهداف و برنامه
- ۲) سنن و نوامیس
- ۳) انگیزه‌ها و مقاصد
- ۴) خوشبختی‌ها و بدبختی‌ها

- ۱- گزینه‌ی ۳. هدف علم تاریخ شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.
- ۲- گزینه‌ی ۴. ویژگی‌های رویدادهای تاریخی: الف- دور از دسترس بودن و قابل مشاهده نبودن، ب- تکرارناپذیری و قابل تجربه نبودن، پ- مجزا و مستقل نبودن و داشتن رابطه علت و معلولی با یکدیگر.
- ۳- گزینه‌ی ۱. هدف علم تاریخ شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری، مذهبی، سیاسی، نظامی، اقتصادی، علمی، حقوقی و هنری می‌شود.
- ۴- گزینه‌ی ۳. قدیمی‌ترین متن تاریخی که تاکنون کشف شده، تکه‌ای از سنگ نوشته‌ای به خط کهن مصری است که بیش از ۴ هزار سال قدمت دارد.
- ۵- گزینه‌ی ۲. سنگ پالمو که یادبود مربوط به پادشاهی کهن مصر است در موزه شهر پالمو ایتالیا نگهداری می‌شود.
- ۶- گزینه‌ی ۴. خدای نامه (خدای نامک) در زمان ساسانیان نمونه‌ای از دل‌بستگی ایرانیان به نگارش وقایع و ضبط سلسله حوادث تاریخی است.
- ۷- گزینه‌ی ۲. تاریخ نگاری در مفهوم کامل آن، از قرن پنجم پیش از میلاد در یونان باستان و با ظهور مورخ بزرگی مانند هرودت که «پدر تاریخ» لقب گرفت آغاز شد.
- ۸- گزینه‌ی ۱. بخش عمده کتاب تاریخ هرودت به شرح جنگ‌های یونان و ایران اختصاص دارد.
- ۹- گزینه‌ی ۳. برخی پژوهشگران معتقدند که رواج و رونق ادبیات و فلسفه، تأثیر مهمی بر شکوفایی و گسترش علم تاریخ در یونان باستان داشته است.
- ۱۰- گزینه‌ی ۲. تا قرن نوزدهم، مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع و شرح حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان می‌پرداختند و به موضوع‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت نمی‌دادند و به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نمی‌پرداختند.
- ۱۱- گزینه‌ی ۴. به دنبال تحولات فکری و علمی که در دوره رنسانس در اروپا به وقوع پیوست، به تدریج علم تاریخ نیز متحول شد و شیوه‌ی نوینی در تاریخ‌نگاری پدید آمد.
- ۱۲- گزینه‌ی ۲. تاریخ‌نویسی و وقایع نگاری نوین دو ویژگی دارد: ۱- علاوه بر شرح و توصیف زندگانی فرمانروایان همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و هنری جوامع گذشته را بررسی می‌کند. ۲- علاوه بر ثبت و نقل رویدادهای گذشته، علت‌ها، زمینه‌ها و آثار گوناگون حوادث تاریخی را بررسی و تجزیه و تحلیل می‌کند.
- ۱۳- گزینه‌ی ۴. در پژوهش‌های علمی تاریخ از یافته‌های باستان‌شناسی، جامعه‌شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان‌شناسی و گاه‌شماری استفاده می‌شود.
- ۱۴- گزینه‌ی ۱. مراحل پژوهش در تاریخ: ۱- انتخاب موضوع ۲- تدوین پرسش‌های تحقیق ۳- شناسایی منابع ۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات ۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات ۶- گزارش یافته‌های پژوهش

- ۱۵- گزینه‌ی ۴. موضوع باید تازگی داشته باشد و تکراری نباشد و دارای اثر و فایده باشد.
- ۱۶- گزینه‌ی ۲. پرسش‌ها مانع از به بیراهه رفتن پژوهشگر از مسیر درست پژوهش می‌شوند و هدف پژوهش را مشخص می‌کنند و اغلب درباره‌ی زمینه‌ها، علت‌ها و آثار و نتایج رویدادها و یا نقش افراد و گروه‌های درگیر در رویدادها مطرح می‌شوند.
- ۱۷- گزینه‌ی ۱. در مرحله شناسایی منابع و اسناد تحقیق، مورخ میزان اعتبار، دقت و صحت آن‌ها را ارزیابی می‌کند.
- ۱۸- گزینه‌ی ۳. در مرحله پنجم یعنی تحلیل و تفسیر اطلاعات کار مورخ شباهت بسیاری به کار کارآگاهان پلیس دارد.
- ۱۹- گزینه‌ی ۳. سکه نشان داده شده مربوط به دوره اشکانی است.
- ۲۰- گزینه‌ی ۱. شکل نشان داده شده طاق بستان می‌باشد.
- ۲۱- گزینه‌ی ۱. منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به دو دسته منابع اصلی (دست اول) و منابع فرعی (دست دوم) تقسیم می‌شوند و سکه‌ها، ابزارها و آثار باستانی جزء منابع دست اول محسوب می‌گردند.
- ۲۲- گزینه‌ی ۴. فواید و کارکردهای مطالعه تاریخ: ۱- منبع شناخت و تفکر ۲- بهره‌گیری از گذشته برای حال و آینده ۳- تقویت حس میهن دوستی و هویت ملی
- ۲۳- گزینه‌ی ۲. به گفته شهید مطهری «از نظر قرآن، تاریخ بشر و تحولات آن بر طبق یک سلسله سنن و نوامیس صورت می‌گیرد».

- ابداع گاه شماری
- تاریخچه گاه‌شماری در جهان
- تاریخچه گاه‌شماری در ایران
- تطبیق و تبدیل تقویم‌ها
- خط زمان

-تاریخ؛ زمان و گاه شماری

تاریخ؛
زمان
و مکان

- جغرافیای تاریخی
- نقشه‌های تاریخی

- تاریخ و مکان؛ تأثیر جغرافیا بر رویدادهای تاریخی

- زمان
- دو رکن مهم دانش تاریخ
- مکان

- ابداع گاه شماری

تعریف گاه شماری: گاه شماری نظامی است که انسان برای اندازه گیری دقیق زمان (ماه و سال) ابداع کرده است.
علوم مرتبط: ریاضیات، نجوم، فیزیک

- گاه شماری بابلی
  - گاه شماری مصری
  - گاه شماری رومی
  - گاه شماری هجری قمری
- تاریخچه گاه شماری در جهان

- تاریخ؛ زمان و گاه شماری

- گاه شماری خورشیدی-قمری بابلی در زمان هخامنشیان
  - گاه شماری اشکانیان
  - گاه شماری ساسانیان
  - گاه شماری دوره اسلامی
- تاریخچه گاه شماری در ایران
- بابلی
  - سلوکی
  - اوستایی
  - هجری قمری
  - یزدگردی
  - جلالی
  - دوازده حیوانی
  - هجری شمسی

- تطبیق و تبدیل تقویم

- خط زمان: ابزار مناسبی برای نشان دادن رویدادهای یک دوره یا دوران مختلف تاریخی بر اساس ترتیب زمان وقوع آنها.

- تاریخ و مکان؛ تاثیر جغرافیا
- نقش عوامل و پدیده های جغرافیایی
- جغرافیای تاریخی
- نقشه های تاریخی
- بر رویدادهای تاریخی

پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۲

- ۱- نخستین پرسش‌هایی که برای تاریخ نگاران مطرح است چیست؟
- (۱) رویدادهای تاریخی در چه زمانی و چرا رخ داده‌اند؟
 (۲) رویدادهای تاریخی در کجا و چرا رخ داده‌اند؟
 (۳) رویدادهای تاریخی در چه زمانی و کجا رخ داده‌اند؟
 (۴) رویدادهای تاریخی در کجا و چگونه رخ داده‌اند؟
- ۲- ..... نظامی که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان ابداع کرده است.
- (۱) گاه شماری (۲) زمان (۳) تاریخ (۴) اسطرلاب
- ۳- دانش و مهارت اندازه‌گیری زمان ارتباط نزدیکی با چه علومی دارد؟
- (۱) نجوم، تاریخ و فیزیک (۲) نجوم، تاریخ و ریاضیات
 (۳) تاریخ، فیزیک و ریاضیات (۴) ریاضیات، فیزیک و نجوم
- ۴- اسطرلاب چگونه وسیله‌ای است؟ وسیله‌ای است برای ..... .
- (۱) اندازه‌گیری زمان (۲) رصد خورشید، ستارگان و سیارات
 (۳) ابداع گاه‌شماری (تقویم) (۴) اندازه‌گیری فاصله
- ۵- مردمان کدام سرزمین‌ها در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند؟
- (۱) بین‌النهرین و روم باستان (۲) روم باستان و یونان باستان
 (۳) بین‌النهرین و مصر باستان (۴) چین باستان و ایران باستان
- ۶- گاه شماری خورشیدی-قمری در بین مردمان کدام اقوام بین‌النهرین بیشتر رایج بود؟
- (۱) آشور (۲) بابل (۳) سومر (۴) اکد
- ۷- بابلی‌ها برای رفع اختلاف بین تعداد روزهای سال قمری و سال خورشیدی چه اقدامی می‌کردند؟
- (۱) هر سه سال، یک روز به ماه آخر سال اضافه می‌کردند.
 (۲) هر ۱۲۰ سال، یک ماه به سال اضافه می‌کردند.
 (۳) هر سه سال، یک ماه به سال اضافه می‌کردند.
 (۴) هر سه سال، ده روز به سال اضافه می‌کردند.
- ۸- در گاه شماری ..... سال به ۱۲ ماه ..... تقسیم می‌شد و ..... به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌گردید.
- (۱) مصری- ۳۰ روزه- پنج روز (۲) بابلی- ۲۹ یا ۳۰ روزه- یک روز
 (۳) مصری- ۲۹ یا ۳۰ روزه- یک روز (۴) بابلی- ۳۰ روزه- پنج روز
- ۹- کدام امپراتور روم دستور اصلاح گاه شماری رومی را بر اساس گاه‌شماری ..... صادر کرد؟
- (۱) ژولیوس سزار- بابلی (۲) کنستانتین- بابلی
 (۳) ژولیوس سزار- مصری (۴) کنستانتین- مصری
- ۱۰- پاپ گرگوار سیزدهم دستور اصلاح کدام گاه‌شماری را صادر کرد؟
- (۱) مصری (۲) مسیحی (۳) بابلی (۴) هجری قمری

۱۱- گاه شماری هجری قمری بر چه پایه‌ای است و مبدأ آن چیست؟

- ۱) گردش زمین به دور خورشید- اول محرم و هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه
- ۲) گردش ماه به دور زمین- اول محرم و هجرت پیامبر (ص) از مکه به مدینه
- ۳) گردش زمین به دور خورشید- اول رمضان و بعثت پیامبر (ص)
- ۴) گردش ماه به دور زمین - اول رمضان و بعثت پیامبر (ص)

۱۲- محتوای سنگ نوشته‌های کدام مناطق نشان می‌دهد که گاه‌شماری ..... در قلمرو هخامنشیان رایج بوده است؟

- ۱) سنگ‌نوشته‌های گنج‌نامه و طاق بستان- خورشیدی قمری بابلی
- ۲) سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت‌جمشید- خورشیدی مصری
- ۳) سنگ‌نوشته‌های گنج‌نامه و طاق بستان- خورشیدی مصری
- ۴) سنگ‌نوشته‌های بیستون و تخت‌جمشید- خورشیدی قمری بابلی

۱۳- در دوره اشکانیان کدام گاه شماری‌ها رایج بوده است؟

- ۱) اوستایی، سلوکی، مصری
- ۲) بابلی، سلوکی و اوستایی
- ۳) سلوکی، مصری و بابلی
- ۴) بابلی، مصری و اوستایی

۱۴- درگاه شماری کدام دوره سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و سپس پنج روز اضافی را به نام «اندرگاه»

به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند؟

- ۱) بابلی
- ۲) رومی
- ۳) ساسانیان
- ۴) هخامنشیان

۱۵- مبدأ گاه شماری اوستایی چه بود و اسامی ماه‌ها با چه نام‌هایی، نام‌گذاری می‌گردید؟

- ۱) روی کار آمدن سلسله‌ای جدید- ایزدان و فرشتگان
- ۲) به تخت نشستن هر پادشاه- ایزدان و فرشتگان
- ۳) به تخت نشستن هر پادشاه- آیین‌های رایج
- ۴) روی کار آمدن سلسله‌ای جدید- آیین‌های رایج

۱۶- در تقویم اوستایی ساسانیان سال را ۳۶۵ روز می‌گرفتند و برای رفع مشکل یک روز سال کیبسه (۳۶۶ روز) چه اقدامی

می‌کردند؟

- ۱) هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند.
- ۲) هر ۳ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند.
- ۳) هر ۴ سال، یک شبانه‌روز به سال اضافه می‌کردند.
- ۴) هر ۳ سال، یک شبانه‌روز به سال اضافه می‌کردند.

۱۷- گاه شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ هـ. ش در ایران رسمیت یافت بر اساس تقویم ..... می‌باشد که

یکی از دقیق‌ترین گاه شماری‌های جهان است.

- ۱) هجری قمری
- ۲) جلالی
- ۳) اوستایی
- ۴) یزدگردی

۱۸- ..... ابزار مناسبی است که به وسیله آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوران‌های مختلف تاریخی را به

ترتیب زمان وقوع آن‌ها، بر روی نمودار نشان داد و به این نظم و ترتیب رویدادها..... می‌گویند.

- ۱) خط زمان- کروئولوژی
- ۲) خط زمان- ژئولوژی
- ۳) اسطرلاب- کروئولوژی
- ۴) اسطرلاب- ژئولوژی

۱۹- کدام مورخ اروپایی به منظور نگارش کتاب تاریخ خود به مصر، فنیقیه و جاهای دیگر مسافرت کرد؟

- ۱) هومر
- ۲) هرودت
- ۳) توین بی
- ۴) نیلسون

۲۰- ابن خلدون اندیشمند مسلمان ..... بخشی از مقدمه کتاب خود را به چه مسئله‌ای اختصاص داد؟

- ۱) تونس - تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان
- ۲) مراکش - تأثیر تاریخ بر اقلیم، اخلاق و رفتار آدمیان
- ۳) تونس - تأثیر تاریخ بر اقلیم، اخلاق و رفتار آدمیان
- ۴) مراکش - تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان

۲۱- کدام علم به مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد؟

- ۱) جغرافیا
- ۲) تاریخ
- ۳) جغرافیای تاریخی
- ۴) تاریخ جغرافیایی

۲۲- کدام گزینه در ایجاد ارتباط بین جوامع بشری نقش داشته است و کدام علم به مطالعه تأثیر محیط طبیعی و عوامل

جغرافیایی بر رویدادهای تاریخی می‌پردازد؟

- ۱) دریاها و آب‌های آزاد- جغرافیای تاریخی
- ۲) دریاها و آب‌های آزاد- جغرافیا
- ۳) رشته‌کوه‌ها و بیابان‌ها- جغرافیای تاریخی
- ۴) رشته‌کوه‌ها و بیابان‌ها- جغرافیا

۲۳- یکی از پیامدهای ارتباط تاریخ و جغرافیا چیست؟

- ۱) شکل‌گیری شاخه‌ای جدید از جغرافیا به نام جغرافیای تاریخی
- ۲) اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ
- ۳) بررسی نقش پدیده‌های جغرافیایی در رویدادهای تاریخی
- ۴) بررسی نقش رویدادهای تاریخی در تغییر محیط‌های جغرافیایی

پاسخ پرسش‌های چهارگزینه‌ای درس ۲

- ۱- گزینه‌ی ۳. زمان و مکان دو رکن مهم دانش تاریخ هستند و نخستین پرسش‌هایی که برای مورخان مطرح می‌شود، این است که رویدادهای تاریخی در چه زمانی و کجا رخ داده‌اند.
- ۲- گزینه‌ی ۱. گاه شماری، نظامی است که انسان برای اندازه‌گیری دقیق زمان (ماه و سال) ابداع کرده است.
- ۳- گزینه‌ی ۴. دانش و مهارت اندازه‌گیری زمان، ارتباط نزدیکی با علومی مانند ریاضیات، نجوم و فیزیک دارد.
- ۴- گزینه‌ی ۲. اسطرلاب برای رصد خورشید، ماه و دیگر سیارگان و ستارگان اختراع شد.
- ۵- گزینه‌ی ۳. مردمان بین‌النهرین (میان رودان) و مصریان باستان، در تنظیم و تدوین گاه‌شماری پیشگام بودند.
- ۶- گزینه‌ی ۲. در بین‌النهرین به خصوص در میان بابلی‌ها، گاه‌شماری «خورشیدی-قمری» رایج بود.
- ۷- گزینه‌ی ۳. از آنجایی که سال قمری ۳۵۴ روز و سال خورشیدی ۳۶۵ و یک چهارم شبانه‌روز است، بابلی‌ها برای رفع این اختلاف، هر سه سال، یک ماه به سال می‌افزودند.
- ۸- گزینه‌ی ۱. در گاه شماری خورشیدی مصریان سال ۳۶۵ و یک چهارم شبانه‌روز بود و سال به ۱۲ ماه ۳۰ روزه تقسیم می‌شد و پنج روز اضافی، به آخر ماه دوازدهم افزوده می‌گردید.
- ۹- گزینه‌ی ۳. رومیان در آغاز گاه‌شماری دقیقی نداشتند به همین دلیل ژولیوس سزار امپراتور روم دستور داد گاه‌شماری رومی بر اساس گاه‌شماری مصری اصلاح شود.
- ۱۰- گزینه‌ی ۲. پاپ گرگوار سیزدهم به کمک منجمان، گاه‌شماری مسیحیان را اصلاح کرد.
- ۱۱- گزینه‌ی ۲. گاه‌شماری هجری قمری که تقویم رایج بیشتر کشورهای اسلامی به شمار می‌رود بر پایه گردش ماه به دور زمین تنظیم شده است و مبدأ آن اول محرم سالی است که پیامبر (ص) از مکه به مدینه مهاجرت کرد.
- ۱۲- گزینه‌ی ۴. محتوای سنگ نوشته‌های بیستون و تخت جمشید نشان می‌دهند که گاه‌شماری خورشیدی-قمری بابلی در قلمرو هخامنشیان رواج داشته است.
- ۱۳- گزینه‌ی ۲. در دوره اشکانیان، گاه‌شماری‌های بابلی، سلوکی و اوستایی متداول بود.
- ۱۴- گزینه‌ی ۳. در گاه‌شماری اوستایی ساسانیان سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد، سپس پنج روز اضافی را به نام «اندرگاه» به آخر ماه دوازدهم اضافه می‌کردند.
- ۱۵- گزینه‌ی ۲. مبدأ گاه‌شماری اوستایی به تخت نشستن هر پادشاه بود و ماه‌ها و روزهای هر ماه با اسامی ایزدان و فرشتگان نام‌گذاری شده بود.
- ۱۶- گزینه‌ی ۱. در گاه شماری اوستایی ساسانیان، سال ۳۶۵ و یک چهارم شبانه‌روز بود. در هر ۴ سال یک شبانه‌روز و در هر ۱۲۰ سال ۳۰ شبانه‌روز از سال حقیقی عقب می‌افتاد. برای رفع این مشکل بعد از هر ۱۲۰ سال، یک ماه به دوازده ماه سال اضافه می‌کردند.

- ۱۷- گزینه‌ی ۲. گاه‌شماری هجری خورشیدی که از سال ۱۳۰۴ ش در ایران رسمیت یافت، بر اساس گاه‌شماری جلالی است که یکی از دقیق‌ترین گاه‌شماری‌های جهان است.
- ۱۸- گزینه‌ی ۱. خط زمان ابزار مناسبی است که به وسیله آن می‌توان رویدادهای یک دوره یا دوران مختلف تاریخی را به ترتیب زمان وقوع آن‌ها بر روی نمودار نشان داد و نظم و ترتیب رویدادها را «کرونولوژی» می‌گویند.
- ۱۹- گزینه‌ی ۲. هرودت مورخ مشهور یونانی، به منظور نگارش کتاب تاریخ خود به مصر، فینیقیه و جاهای دیگر مسافرت کرده و از نزدیک شرایط طبیعی و اقلیمی آن سرزمین‌ها را بررسی نموده است.
- ۲۰- گزینه‌ی ۱. ابن خلدون اندیشمند مسلمان تونس‌ی بخشی از مقدمه کتاب العبر خود را به تأثیر جغرافیا و اقلیم بر تاریخ، اخلاق و رفتار آدمیان اختصاص داده است.
- ۲۱- گزینه‌ی ۳. جغرافیای تاریخی به مطالعه مناطق و سرزمین‌های مختلف در گذشته می‌پردازد.
- ۲۲- گزینه‌ی ۱. جغرافیای تاریخی، تأثیر محیط طبیعی و عوامل جغرافیایی را بر رویدادهای تاریخی مطالعه می‌کند و دریاها و آب‌های آزاد در ایجاد ارتباط جوامع بشری نقش مهمی داشتند.
- ۲۳- گزینه‌ی ۲. یکی از پیامدهای ارتباط جغرافیا و تاریخ، اهمیت یافتن نقشه در مطالعه تاریخ است.